

Zdislava CEKOTOVÁ, Anna Vratislavská mezi Slezskem a Čechami,
diplomová práce, ústav českých dějin FF UK Praha 2020, 80 stran, přílohy

Diplomantka se ve své práci zaměřila na jednu z přemyslovských princezen 13. století, která dokázala svůj životní úděl naplnit nejen jako manželka a matka, ale také jako kněžnavdova a v neposlední řadě jako mecenáška a milosrdná křesťanka s pověstí svatosti. Jde tudíž o námět zajímavý, svým způsobem atraktivní (ženy i ženy světice jsou v historiografii zvláště v posledních letech poměrně frekventovaným tématem), nikoliv však snadný. Autorka si pro svou studii vybrala u nás málo známou dceru Václava I. Annu, provdanou za slezského knížete Jindřich II. zvaného Pobožný, který padl v dubnu roku 1241 v bitvě u Lehnice.

Na počátku výzkumu Zdislava Cekotová směřovala k představení Anny Vratislavské jako zbožné vznešené ženy, ovlivněné příkladem světic, s nimiž ji pojilo příbuzenství, sestrou (sv.) Anežkou, tchýní sv. Hedvikou a sestřenicí sv. Alžbětou Durynskou. Studium ale autorku přivedlo k poněkud širšímu pohledu na Anin život, a proto se rozhodla svou práci pojmout jako kněžninu biografii s důrazem na česko-slezské vazby v rovině politické i kulturní. Zároveň se pokusila o zhodnocení neoficiální Aniny legendy, kterou převedla do češtiny na základě edice a jejího srovnání se zachovaným rukopisem. Legendu nepojednává soliterně, ale snaží se ji včlenit do kontextu hagiografických spisů věnovaných jejím současnicím. V konstrukci Anina příběhu měla autorka oporu - kromě nečetných polských studií - ve dvou statích Kateřiny Sládkové. Zároveň využila i poměrně rozsáhlou literaturu zaměřenou nejen na zbožnost, klášterní život, ale i na slezské dějiny, a to včetně studií cizojazyčných (polských, anglických). Více pozornosti by si asi zasloužila literárně teoretická literatura k legendám, na niž vzhledem k rozsahu diplomové práce nezbyl prostor, což lze pochopit.

Členění textu je promyšlené, kapitoly sledují základní cíle vytčené v úvodu. Práce ve čtyřech kapitolách sleduje: 1. východiska bádání, 2. fenomén svatosti v ženském prostředí, 3. rodinné zázemí a život Anny Vratislavské, 4. kořeny úcty k Anně, vznik legendy a nesmělé pokusy o dosažení Annina blahoslovení. Poněkud problematické jsou některé až příliš krátké podkapitoly, které tak nabývají spíše podobu hesla než provázaného výkladu. Upřesnění či rozvedení (i ve vztahu k rozdílnosti řádových regulí) by si zasloužilo na jedné straně tvrzení, že vstup do kláštera zajistil ženě důležité postavení nejen ve společnosti, ale i politicky, a na straně druhé zpochybnění míry jejich emancipace vůči mužskému světu (s. 14). Trochu jsem také tápala v podkapitole (4.3) nazvané *Komparační analýza s legendami žen, které legendu o*

Anně ovlivňovaly. Komplikovaný a ne zrovna jasný je již samotný název, který nepřímou slibuje i textovou komparaci (předpokladem by bylo užití latinských textů), pro niž autorka nemá – a ani nemůže mít – dost zkušeností. Správně ale zdůraznila, že působnost Aniny legendy se omezila na klášterní prostředí, v němž patrně vznikla a kde se také kněžna těšila hluboké úctě. Jen na okraj, srovnání problémů s věrohodností legendy ve vztahu k realitě s výslechovými protokoly inkvizice mi připadá poněkud násilné (s. 6).

V popisu nelehkého života Anny Vratislavské lze pochválit snahu diplomantky o postižení historických souvislostí, rodinných, politických, genderových i obecně kulturně antropologických. Je důležité, že pracovala s diplomatickým materiálem, na jehož základě se pokusila hledat odpověď na otázku Anina podílu na vládě v době plnoletosti jejích synů. Více pozornosti mohla věnovat okolnostem vzniku příslušných listin, titulatuře, svědečným řadám i místům vydání. Nejednotné je uvádění pořadí německých a polských ekvivalentů názvů lokalit, i když se zároveň třeba snahu diplomantky je dohledat. K otázce nepřímého soužití vznešených vdov s klášterem by si zasloužila pozornost instituce třetího řádu (i u minoritů), který v Čechách podporovala Anežka a využila ho i Anna, když se stala terciářkou řádu sv. Františka. Účelné a zajímavé je zamyšlení nad problémy, které bránily možnému prosazení Aniny beatifikace. Ve vztahu k rodině je relevantní zdůraznění, že se „Anin“ klášter klarisek stal pohřebištem několika příslušníků vratislavských Piastovců.

Celkově lze říci, že by práci prospěly stylistické úpravy, zamyšlení nad některými vazbami, které jsou zkratkovité, někde až málo srozumitelné. Např. není zcela jasný smysl výpovědi: *„mecenášství církevních institucí má sestupný charakter nejprve k vyšší šlechtě, místní šlechtě a postupně i mezi měšťany. To se mohlo týkat i špitálů při kláštorech“* (s. 16), hned na další stránce *„Budeme-li dále hledat společného jmenovatele svatých žen 13. století z tohoto prostředí (myšleno nejvyšších kruhů) zjistíme, že nejpřesnějším, s nímž se zároveň vyhneme problému definice panovnice, je pojem „asketické ženy z panovnického prostředí“, protože právě askeze je to, co tyto ženy vede k milosrdným skutkům i k Imitatio Christi,“* zbytečně šroubovaně píše o vývoji kritérií (s. 24), podle nichž se ženy mohly stát svatými: *„jasně vyplývá, že i jen pojem „svaté panovnice“ není stabilní a snadno definovatelný, protože obsahuje řadu projevů, na které je v průběhu času kladen důraz, a i ty se vyvíjejí“* (pojem nemůže obsahovat projevy); neobratné je tvrzení, že *„v textu Roberta Šimůnka se na první pohled zdá, že milosrdenství, které se projevuje například i zřízením špitálu, je prvně uplatňováno v měšťanském prostředí, ale chybí v něm poznámka, že první špitály vznikají při církevních institucích a zájem projevují i elity země“* (s. 16). Takovýto nerespektování zásad syntaxe, vyšinutí z vazby, chybné slovesné vazby, neadekvátní používání volných adjektiv

v zástupné roli podmětu nebo předmětu, opakování slov je v práci poměrně hodně. Naznačené prohrěšky kazí celkové vyznění textu, někdy zamlžují smysl výpovědi a občas čtenář stojí před otázkou, zda autorka beze zbytku rozumí tomu, o čem píše. Škoda, že diplomantce nezbylo více času na jazykovou a stylistickou revizi.

Je chvályhodné, že autorka v příloze uvedla celý svůj překlad „legendy“ o Anně Vratislavské, ale standardní by bylo otisknout i výchozí, tj. latinský text, jinak je obtížné nad textem legendy diskutovat, neboť jak známo každý překlad je svého druhu interpretací původního textu. Záslužné jsou genealogické tabulky, které vhodně doplňují text a čtenáři ulehčují v něm orientaci.

S vědomím všech nedokonalostí a prohrěšků považuji předkládanou práci za samostatnou, tvůrčí, otvírající možnosti dalšího výzkumu a splňující všechny požadavky kladené na diplomovou práci, a proto ji navrhuji k obhajobě, která by měla prokázat, zda jí náleží hodnocení **velmi dobře**.

7. června 2020

prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

Ústav českých dějin FF UK

vedoucí diplomové práce